

Program för uppföljning och insyn

av verksamhet som utförs av privata utförare

Österåkers kommuns styrdokument

Datum för antagande: 2022-09-19, § 5:7

Diarienummer: KS 2022/0179

Antagen av: Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig: Avdelningen för kvalitet och hållbarhet

Program för uppföljning och insyn av verksamhet som utförs av privata utförare

Inledning

Enligt kommunallagen kan en kommun överlåta driften av en kommunal angelägenhet till en privat utförare.¹ Kommunen behåller det övergripande ansvaret för verksamheten och är fortsatt huvudman², även om tjänsten tillhandahålls av en privat utförare och behöver därför säkerställa att tjänsterna som erbjuds håller en god kvalitet och efterföljer de krav och riktlinjer som fastslås av Kommunfullmäktige och i lag.

Varje mandatperiod ska Kommunfullmäktige anta ett program med mål och riktlinjer för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare, för att stärka styrningen, uppföljningen och kontrollen. Programmet ska också ange hur uppföljningen ska ske och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses.

Syfte

Riksdagen har beslutat om förändringar i kommunallagen med syfte att förbättra uppföljningen och kontrollen av privata utförare som bedriver verksamhet på uppdrag av kommuner och regioner.

Lagstiftarens mål är att

- förbättra uppföljning och kontroll av privata utförare
- öka allmänhetens insyn i privata utförares verksamhet
- stimulera till ett strategiskt förhållningssätt när privata utförare anlitas

Kommuner får efter beslut av Kommunfullmäktige lämna över vården av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ. Det gäller dock inte om det i lag eller förordning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning.

Programmets omfattning

I Österåkers kommun omfattar programmet den verksamhet som kommunen upphandlar inom samtliga verksamhetsområden.

Eftersom programmet gäller upphandlad verksamhet är det viktigt att påpeka att krav på uppföljning, insyn med mera, som läggs fast i programmet, generellt inte kan få genomslag på gällande avtalsrelationer, där villkoren redan är reglerade. De avtal som löper är ofta fleråriga. Krav som programmet lägger fast kan påverka förfrågningsunderlag och avtal i upphandlingar som ligger

¹ Kommunallagen 3 kap 12 §

² Gäller inte fristående förskolor eller skolor, se ”Avgränsningar”.

framåt i tiden. Ovanstående kommer att regleras successivt vartefter nya avtal och överenskommelser träffas med utförare.

Programmet omfattar inte fristående skolor och fristående förskolor då den verksamheten inte är upphandlad, utan är reglerad genom tillståndsgivning. Även utförare av personlig assistans enligt socialförsäkringsbalken är undantagna.

Definitioner

Kommunen har ansvar för att tillhandahålla välfärdstjänster av god kvalitet till kommunens invånare. Kommunen tar sitt ansvar för välfärdstjänster genom att uppdra till egen regi eller externa utförare att genomföra tjänsterna till invånarnas nytta.

En **privat utförare** definieras enligt kommunallagen som en juridisk person eller en enskild individ som har hand om vården av en kommunal angelägenhet.³ En privat utförare är en privat aktör utan kommunalt ägande. Ett hel- eller delägt kommunalt bolag eller en sådan stiftelse eller förening är alltså inte att betrakta som privata utförare.

Utförare av en kommunal angelägenhet blir en privat aktör genom att

1. Vinna en offentlig upphandling enligt LOU
2. Kvalificera sig för att ingå i ett valfrihetssystem enligt LOV⁴
3. Ingå i ett idéburet offentligt partnerskap

Mål och riktlinjer

Alla kommunala angelägenheter ska, oavsett utförare, utföras i enlighet med Österåkers vision och Kommunfullmäktiges fastställda inriktningsmål.⁵ Varje nämnd tar fram egna resultatmål för sitt verksamhetsområde och ansvarar för att återrapportera måluppfyllelse och resultat till Kommunfullmäktige kopplat till målen. Detta görs i samband med delårsuppföljningar samt i årsredovisning.

³ Kommunlagen 10 kap 7 §

⁴ Här ingår även vuxenutbildningens auktorisationssystem

⁵ Kommunen nyttjar i vissa fall ramavtal via SKR (Adda) där möjligheten att kräva att leverantören arbetar enligt Österåkers vision och mål inte finns

Avtal

I avtalen ska det säkras att:

- Utföraren arbetar i enlighet med kommunens vision och övergripande mål, samt nämndens resultatmål.
- Utföraren biträder kommunen vid uppföljning och utvärdering av verksamheten.
- Utföraren lämnar nödvändiga statistikuppgifter till kommunen vid fastslagen tidpunkt.
- Specifierade uppgifter rapporteras till kommunen, i nationella register eller till andra myndigheter.
- Utförarens skyldighet att lämna uppgifter begränsas till att omfatta sådant som kan lämnas utan omfattande merarbete och inte strider mot lag eller annan författning.
- Den information som lämnas till kommunen inte ska anses utgöra företagshemligheter enligt lag (1990:409) om skydd för företagshemligheter.
- Utförare av kommunala angelägenheter ska ha ett system för att hantera klagomål och synpunkter. På begäran ska uppgifter från klagomålshanteringen delges kommunen.

Avtalet/överenskommelsen ska också reglera hur kommunens uppföljningar återskapas till utföraren och redovisas för allmänheten.

I *Styrmodellsprinciper för beställar- och utförarorganisationen i Österåker* bilaga 3, beskrivs exempel på vilka typer av uppgifter som ska rapporteras in till beställare/upphandlande myndighet från respektive utförarenhet. Varje avtal/överenskommelse som upprättas med utförare ska klargöra vilka nyckeltal som ska rapporteras och med vilken periodicitet.

Uppföljning

När en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska kommunen kontrollera och följa upp verksamheten.⁶

Uppföljning görs i huvudsak av tre skäl:

- Som kontroll av att uppdrag utförs i enlighet med uppdragsbeskrivningar, godkännande samt förfrågningsunderlag, anbud och avtal.
- Som ett led i att förtydliga och förbättra förfrågningsunderlag, samt utveckla verksamheten i enlighet med kommunens vision och mål.

⁶ Kommunallagen 10 kap 8 §

- För att lämna information till invånare på ett sätt som stödjer dem i valet av utförare

Varje nämnd ansvarar för uppföljning och kontroll inom sitt ansvarsområde och svarar också för att detta regleras i de avtal/uppdragsbeskrivningar som träffas med varje utförare.

Former för uppföljning

Olika typer av uppföljning kan bli aktuellt vid olika tidpunkter och beroende på verksamhet. Inom några av kommunens områden är uppföljning och tillsyn reglerat i lag, vilket styr vilken typ av uppföljning som är möjlig. Följande uppföljningsformer är dock generella.

Vad	Genom att	Kommentar
Regelbunden insyn/uppföljning	• Kontrollera att verksamheten arbetar utifrån avtal, överenskommelser, lagar och regler.	Uppföljning görs av kommunen utifrån uppdrag/avtal/överenskommelser, lagar och regler.
Riktad insyn/uppföljning	• Oanmälda besök • Dialog om fokusområden • Ge en översiktlig bild av förhållandena på ett stort antal verksamheter.	Riktad insyn/uppföljning görs på förekommen anledning utifrån behov av att granska ett specifikt område eller en specifik fråga.
Individuppföljning	• Kontroll av att enskild som får någon insats från kommunen får rätt stöd i överensstämmelse med beslut, samt att uppdraget genomförs enligt avtal.	Utövas av handläggare inom respektive verksamhet och dokumenteras enligt gällande lagar, riktlinjer och rutiner.

Kommunen kan vid konstaterade brister ställa krav på utföraren att återkomma med åtgärdsplaner över förbättringar.

Den fördjupade uppföljningen sammanställs i en rapport med analys och slutsatser som rapporteras till ansvarig nämnd.

I övrigt regleras uppföljning och dialog med utförare enligt bilaga 3 i *Styrmodellsprinciper för beställar- och utförarorganisationen i Österåker*.

Allmänhetens insyn och information

Då varje nämnd i avtal/överenskommelse med utförare tillförsäkrar sig information, ska hänsyn tas till vad som bedöms vara värdefullt för att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över till en privat utförare.⁷ Informationen ska göra det möjligt för allmänheten att få insyn i hur väl uppdraget utförs. Informationen ska även utgöra ett underlag för den eventuella brukaren att göra ett aktivt val av utförare i de fall kommunen har organiserat ett kundval.

Information till allmänheten om utförarnas verksamhet och kvalitet görs genom kommunens jämförartjänst, samt genom återrapportering av brukarundersökningar och andra resultat på kommunens webbplats.

Plan för nämndernas årliga uppföljning

Varje nämnd, styrelse och kommunalt bolag ska, med Kommunfullmäktiges program som grund, utarbeta en årlig plan för när och på vilket sätt avtal och verksamheter ska följas upp. Planen ska omfatta samtliga utförare oavsett driftsform, det vill säga även verksamhet i kommunal regi. Planen ska bifogas nämndens, styrelsens och det kommunala bolagets verksamhetsplan och följas upp och redovisas i samband med delårsrapportering och årsredovisning.

Planen ska innehålla:

- En sammanfattande beskrivning av nämndes uppföljningsansvar
- Vad som ska följas upp
- Vilka former av uppföljning som kommer att tillämpas (tillsyn, verksamhetsuppföljning, avtalsuppföljning, individuppföljning)
- Särskilda granskningsområden under året (till exempel utifrån ett samlat resultat av tidigare uppföljningar)
- Tidplan
- Former för återkoppling av resultat (till nämnd, till utförare och till allmänhet)

⁷ Kommunallagen 10 kap 9 §